

Kalbos klausimai ir užduotys

1

Perskaitykite teksto ištraukas ir atlikite užduotis.

Birutė Mar

GĖLININKĖ

Ištraukos

Įsivaizduokite mažą miestelį, kuriame viskas šiek tiek kitoniška. Tartum pasakoje – žemaūgiai namukai spalvotais stogais, akmenimis grįstos gatvės, sulėtėjusio laiko ramybė...

Štai netoli aikštės su trykštančiu fontanu – siaurutė Lietaus gatvelė. Pasukus į ją, dailaus namuko antrame aukšte, – gėlėmis išpuošti langai. Lyg iš mielo saldaus atviruko – nukabinėti daugybe gėlių vazonėlių ir visokių džiovintų augalų ryšuliukų. Atrodė, vėjyje jie skimbčioja lyg varpeliai, o gėlės krykščia iš džiaugsmo. <...>

Maža to, krepšeliai su augalais ant nuleistų virvių rikiavosi žemyn, palei namo sieną – siekė pirmame aukšte esančios sūrininko Adulio krautuvės vitrinos langus.

* * *

Atpjaukite man tą sūrio gabalėlį, kur daugiau skylučių! – prašydavo bene kasdien krautuvėje apsilankanti dar viena miestelio keistuelė – grybautoja ponia Leokadija. Nepatikėsit, ji nieko daugiau neveikė, tik grybavo! Paskui grybus džiovino, kaitino, marinavo, virė... O žiemą mėgavosi gyvenimu, valgydama džiovintų baravykų sriubą. Ji vietinių buvo praminta „grybų bobute“ – visą gyvenimą pašventė grybams ir žinojo apie juos viską. Net mėgo piešti natūrmortus su voveraitėmis!

* * *

Ir atsitik tu man, kad po žiedais kvepiančiais langais įsikurtų sūrininkas Adulis, negalintis pakęsti virš jo kybančių gėlių sodo. Tačiau gyvenime taip atsitinka gana dažnai, ar ne? Po gėlėtais langais apsigyvena ne itin jautriaširdis sūrininkas, o greta ramybę mėgstančio poeto Klausučio namų įsikuria „Duoniuko kepyklėlė“, kur nuo ryto iki vakaro šurmuliuoja žmonės, atskubantys nusipirkti duonos ir raguolių.

Kai kurie praeiviai, apsilankę pono Adulio krautuvėlėje ar šiaip pėdinę Lietaus gatve, pažvelgę į viršų iš nuostabos aikteldavo: oho, nieko sau, ir sugalvok tu man! Įdomu, kas už tų langų gyvena? Atrodė, kad ten gyvena gėlės.

Bet kas rytą langą atverdavo laiba rankutė ir iš taškuoto laistytuvo imdavo šlakstyti augalus – lyg graškiai šokti virš spalvotų žiedų.

* * *

Miestelis, kuriame gyveno gėlininkė, nebuvo į kitus panašus. Žmonės čia įsikūrė jau neatmenamai seniai ir turbūt tuo didžiavosi – norėjo, kad viskas liktų kaip kadaise. Siaurutės gatvės kilo aukštyn į kalną – atrodė lyg akmeniniai laiptai, kuriais miestelėnai šokinėjo aukštyn žemyn. Ir gatvių pavadinimai buvo kitokie nei dideliuose miestuose: Lietaus gatvė, Saulėlydžio aikštė, Vėjų alėja, Tylos gatvelė... Namai – nedidukai, dviejų trijų aukštų, siauručiai kaip gatvės.

Kaimynai, gyvenę skirtingose gatvelių pusėse, ištiesę pro langus rankas, galėjo pasisveikinti, paskolinti druskos ar aliejaus. Ir skalbinius džiovino, nutiesdami virves nuo vieno lango iki kito – per siaurą gatvę. Štai taip.

Žemai papėdėje priešais miestelį tyvuliavęs ežeras miestelėnams atrodė panašus į jūrą. Kitas jo krantas buvo vos matyti.

...už kalnų plytėjo didelis pasaulis. Apie tai bylojo palei ežerą nusidriekęs geležinkelis ir miestelį kartais aplankantis gerasis traukinys.

Traukinys pūškavo iš vieno didelio miesto į kitą ir tik trumpam stabteldavo čia. Traukiniu keliavo laiškai ir naujienos iš tolimų miestų, kur viskas tikriausia kitaip. Taip galvojo čionykščiai žmonės.

2

Užduotys ir klausimai

Lietuvių kalboje esama nemažai žodžių, padarytų iš kitų žodžių su įvairiomis priemonėmis – priesagomis, priešdėliais – arba sudarytų iš kelių žodžių.

1. Pirmoje teksto dalyje (iki pirmųjų žvaigždučių) raskite:

- priešdėlinių,
- priesaginių ir
- sudurtinių žodžių.

Greta parašykite, iš kokio žodžio jie padaryti. Palyginkite, kuo skiriasi žodžių poros. *Įsivaizduokite* ir *vaizduokite*: *įsivaizduokite* – veiksmas, skirtas pačiam (sau) atlikti, o *vaizduokite* – veiksmas, skirtas kitam asmeniui atlikti, reiškiamas liepimas ar prašymas.

Miestelis ir *miestas*: *miestelis* reiškia mažą miestą, skiriasi dydžiu ir t. t.

2. Sutartiniais ženklais pažymėkite išrašytų žodžių reikšmines žodžio dalis.

3. Iš pirmosios teksto dalies pasirinkite 3–4 žodžius ir sudarykite kuo daugiau giminiskų žodžių. Pavyzdžiui,

Mažas – *mažytis, mažulis, mažiukas, mažulytis, pamažinti, sumažinti...*

7.

Kaip surasti Lėjos namą? II dalis

3–4 klasės

4. Jau žinote, kad lietuvių kalboje skiriami 4 veiksmažodžio laikai: **esamasis** (ką veikia?), **būtašis kartinis** (ką veikė?), **būtašis dažninis** (ką veikdavo?) ir **būsimasis** (ką veiks?). Veiksmažodžio laikai rodo veiksmų nuoseklumą ir eigą – dabarties, praeities ir ateities įvykius. Prisiminkite, kada kokį veiksmažodį vartojame laiko atžvilgiu.

Antroje teksto dalyje pasibraukite ir išrašykite veiksmažodžius į atitinkamas lentelės grafas. Vėliau užpildykite lentelę pagal pavyzdį.

Veiksmažodžio esamasis laikas	Veiksmažodžio būtašis kartinis laikas	Veiksmažodžio būtašis dažninis laikas	Veiksmažodžio būsimasis laikas
<i>prašo</i>	<i>prašė</i>	<i>prašydavo</i>	<i>prašys</i>
			<i>nepatikėsit</i>
	<i>neveikė</i>		

5. Kokio laiko veiksmažodžių pasitaikė daugiausia? Kaip manote, kodėl?

.....

.....

.....

.....

.....

3

Kūrybinė užduotis

Pirmoje modulio dalyje piešėte Lėjos miestelio žemėlapius, padėjote Tomui rasti Lėjos namus. Parašykite instrukciją, kaip nupiešti gatvę, kurioje jūs gyvenate. Galite pasirinkti draugo gatvę ir tiksliai apibūdinti, kokioje gatvėje jis gyvena. Rašydami instrukciją informaciją turite pateikti tiksliai, konkrečiai ir aiškiai.

Rašydami instrukciją vartokite žodžius: *kairėje, dešinėje, priešais, už, arčiau, artėliau, toliau, tolėliau, už dviejų (vieno ar trijų) namų* ir t. t. Pavyzdžiui, *Aš gyvenu name, kuris stovi priešais pradinę „Smalsučio“ mokyklą.*

INSTRUKCIJA

Instrukcija – tai paaiškinimas, kaip ką daryti, atlikti, veikti.

Blank writing area with horizontal dashed lines for text entry.